

CRNA VRANA

ARETÉ
IZDAVAČKA KUĆA

Naslov originala
ČRNA VRANA
Janja Vidmar

Edicija Reči koje leče

Za izdavača
Nina Gugleta

Glavna i odgovorna urednica
Nina Gugleta

Urednica
Ana Šakan

Prevod
Nina Gugleta

Lektura
Jelena Janković

Korektura
Aleksandra Dunderski

Dizajn korica
Monika Lang

Štamparija
Fuk, Beograd

Tiraž
1000 primeraka

Izdavač
Areté, Beograd, 2024

Copyright © Mladinska knjiga Založba, d. d., Ljubljana 2017
Prava za srpsko izdanje © Arete 2025

Sva prava zadržana.
Nijedan deo ove knjige ne može se koristiti
niti reprodukovati u bilo kom obliku
bez pismene saglasnosti izdavača.

Projekat je realizovan
uz podršku Evropske komisije

CRNA VRANA

Janja Vidmar

prevod sa slovenačkog
Nina Gugleta

www.arette.rs

Sve osobe i događaji u ovoj knjizi su izmišljeni.
Istina je mnogo bolnija i mnogo manje poetična.

PROLOG

„Pre skoro tri godine...”, ponovila je glasnije u mikrofon, podigla glavu i hrabro se zagledala u masu koja joj je uzvraćala pogled. „... Ja... mene je u teretnom kontejneru na brodu prošvercovao hrabar čovek. Zove se Muhamed Dahab i ubrzo nakon toga holandske vlasti su prikupile dovoljno dokaza da ga uhapsu. Zatvorili su ga jer je više puta priskočio u pomoć ljudima poput mene... Još uvek je u zatvoru i svakog dana se molim za njega i njegovu porodicu... Ovde sam samo privremeno, moj brat Džunaid je u Londonu, samo još treba da me nađe... Ne možete ni da zamislite koliko je hrabar... Voleo me je najviše na svetu, zato me je posekao po licu, kako bi me spasao sudbine gore od smrti... Ja...”

Iznenadna bol oduzela joj je dah. Nespretno je otvorila kofer i pažljivo izvukla violinu – svoje jedino oružje. Spustila je kofer na pod i slučajno gudačicom prešla preko stalka za mikrofon. Dvoranom se razlio žamor, među škripom stolica odjeknuo je kikot koji je naglo utihnuo.

„Bo... bolje sviram nego što govo... rim... Ono što ću vam sad odsvirati jeste prvi čin koncerta... ehm... za klavir, violinu i... violončelo sirijskog kompozitora Solhija Al-Vadija...”, promrmrljala je i navrat-nanos istupila u muziku. Violina je bila produžetak njenog tela, a kroz vrhove prstiju pretapala se u odjek tišine koji je lebdeo dvoranom poput prozračnog vela.

Zatim je zastala.

Podigla je glavu.

I spustila violinu, iako ju je još uvek čvrsto držala.

Zatvorila je oči i u mislima joj se pojavilo Čukvumovo lice.

„Bog je dobar, vratiće mi Džunaida..”

*„Bog? Dobar?“, viknuo je, dok mu se u očima ogledala bol.
„Trebalo bi da kažem, neka gori u paklu!“ Zajecala je: „Ali ne mogu... Ne mogu...“
„Jer nada...“, šapnula je.*

TAJA

Dan je počeo grozno. Na odmoru je pala na igralištu i isprljala nove farmerke. Mama neće biti baš oduševljena. Zabolelo ju je koleno, ali ni glasa nije pustila. Sa sedam sedam godina više nije bila plačljivica. Skočila je na noge i pokupila loptu.

Do kraja odmora pravila se ravnodušna.

Urška, njena najbolja drugarica još iz vrtića, znatiželjno ju je gurkala: „Zar te ništa ne boli?“

„Boli, pa šta...“, slegnula je ramenima.

Urška ju je zadivljeno gledala, što je donekle smirilo sevanje u kolenu.

Po završetku nastave, tata je na parkingu iza škole čekao nju i brata. Kad ih je ugledao, sklonio je telefon i skinuo naočare za sunce. Delovao joj je napeto i čudno.

Dok su se vozili kući, brat se šepurio kao paun. Osvojio je bronzanu medalju na nekom plivačkom takmičenju i obećao da će sledeće godine doneti bar srebro u juniorskoj kategoriji.

Tata mu je čestitao, potom je uzdahnuo i prstima leve ruke izmasirao potiljak.

„Slušajte... Dobio sam posao u Engleskoj...“, rekao je ne skrenuvši pogled sa semafora.

Ona i brat su širom otvorili usta.

„Šta? Gde? Bićeš gastarbajter?“ kikota se nepoverljivo brat.

„Migrant. Migrant u radnom odnosu...“, ispravio ga je tata i objasnio da za početak ide u Birmingham.

„To je u Americi?“, namrštila je čelo. Amerika je bila najdalje, tamo gde živi Majli Sajrus. Na drugoj strani globusa u tatinoj kancelariji.

„U Engleskoj, budalice... Gde žive *One Direction*...“, odgovorio je brat umesto tate i uspravio se na sedištu. „Čekaj, ti to ozbiljno? Na koliko?“

„Šta je to *mirgant*?“, pitala je.

„Još uvek nije sigurno, za sada na šest meseci...“, odgovorio je tata. „Ljubavi, migrant je radnik koji ide u drugu državu zbog boljeg posla i zarade...“

„Znači do marta. Carski!“, brat mu je ispružio dlan da baci pet. „Ali vratićeš se do mog juniorskog prvenstva u aprilu, zar ne?“

Tata ih napušta, steglo joj se srce. Neće plakati, više nije plačljivica, ali brada joj je podrhtavala. Plačljivica, plačljivica, sevalo joj je u kolenu.

Tata je odgovorio da će svakog meseca doći kući na poneki vikend.

„Engleska je zakon, iskoristi priliku! Svi bi da idu tamo“, navijao je brat na prednjem sedištu.

„Boli me...“, briznula je u plač.

Nije mislila na koleno.

Ovo je bio najgori dan od svih užasnih dana u svemiru.

Jednog dana, skoro godinu dana nakon tatinog odlaska, pred školom ju je dočekala mama, vidno uzbuđena.

„Ljubavi, selimo se kod tate u London!“ Oči su joj gorele od iščekivanja.

Pogledala je začuđeno. Šta? Pa ovo je bolje od svega što je mogla da zamisli.

„Ozbiljno, bez šale!“, uzviknula je mama oduševljeno.

„Jes!“, vrisnula je i počela da tapka nogama od sreće. „Kod

tate!" Iznenada ju je obuzeo strah i uhvatila je mamu za ruke: „Selimo se zauvek ili idemo samo u posetu?”

„Za sada je tata potpisao ugovor na pet godina, posle ćemo videti...”, odgovorila je mama i vezala joj sigurnosni pojas.

Napokon! Činilo joj se da će joj grudi eksplodirati od uzbuđenja. Idemo kod tate! Istina, baka ju je razmazila, deda joj je pekao palačinke, mama je bila popustljiva, čak je i brat prestao da upaljačem pali kosu njenim barbikama. Ali užasno joj je nedostajao tata. Osim toga, brinula je da će i mama da postane mirgantkinja.

„Ne ide mama nigde, budalice, pa čak i ako ode, ostaćeš sa mnom, bakom i dedom”, smirivao ju je brat. „Mene nećeš pomeriti odavde, imam drugačije planove...”

„Ali... ja hoću kod tate... Pa rekao si da je Engleska super...”, zajecala je.

Čučnuo je pored nje i stavio ruke na ramena: „Super što je tata dobio posao tamo, jer dobro zarađuje i mogu bez problema da dobijem fastskin naočare za plivanje, koje su skupe kao đavo. Ali to ne znači da mi moramo bilo gde da idemo, razumeš?”

U tatinom odsustvu, brat joj je ulivao najviše poverenja.

Sve dok nije osvojio devojkicu iz snova.

„...to su srca dva, ljubili se, grlili sve do pola dva...”, pevala je ispred zatvorenih vrata njegove sobe, a on bi, obično, istrčao iz sobe i počeo da je juri.

Ali nije se pojavio.

„Slagao si me da ne moramo nigde...”, šapnula je u vrata. „A u stvari, i ti si nestao...”

Srećom, sada će opet biti sa tatom – samo je to bilo važno. Mirno se smestila u sedište.

Ovo je bio bolji dan od svih Božića svih vremena.

Prošla je čitava večnost dok tata nije iznajmio kuću, nju i brata upisao u englesku školu, a mama završila brdo papirolo-

gije. Nije ni sanjala da je selidba tako komplikovana. Kad je shvatila da je ovo ozbiljno, povremeno bi osetila slabost, kao da propada u prazninu.

Najteže joj je pao rastanak sa Urškom. Ležale su na stolicama na krevetu u Urškinoj sobi, grickale gumene bombone i gledale crtaće na računaru.

„Radujem se što ću biti sa tatom, ali...” Samo što nije zaplakala.

Urška je zaustavila crtani.

„Možda ćeš videti Harija...”, uzvikknula je i zavidno dodala, „Srećnice...”

„Ili Luisa...”, malo se razvedrila. „Tata kaže da možeš da sretnješ poznate ličnosti tek tako, na ulici. Kul, zar ne?”

„Ma da...”, rekla je Urška i napravila kolut. „Ali Hari najlepše peva...”

„... i *One Direction* su najbolji na svetu!”, rekle su jedno-glasno. Zatim su se malo rvale u šali, dok nisu skoro pale s kreveta.

Kad su se smirile, uspravila se i zaplakala: „Šta ako im se ne budem svidela? Šta ako ne budem imala nijednu drugaricu?”

„Ja sam tvoja najbolja drugarica”, podsetila ju je Urška.

„Ali ti nećeš biti tamo...”, zajecala je.

Urškina mama provirila je u sobu: „Tajo, zvala te je mama...”

„Moram da idem, pakujemo se...”, snuždeno je sišla sa kreveta.

„Hoćeš da dođem da ti pomognem?”, ponudila joj je Urška. „Daću ti svoju helou kiti šolju za uspomenu.”

„Ne ide mi se...”, stvorila joj se knedla u grlu. Drugari iz razreda su joj juče nacrtali crtež i otpevali pesmu za rastanak. Najradije bi ostala kod kuće.

Zagrlile su se.

„Šta ako bih ja došla kod tebe?”, dosetila se Urška.

Obrisala je suze rukavom i šmrknula: „A kako bi došla?”

„Isto kao Nasif”, predložila je Urška.

On je *izbeglica*. Došao je u njihovu školu. Doplovio je čamcem i mnogo prepešaćio.

„Pa da, mogla bi, jer je i more između...”, živnula je. „Ali moraš da se spakuješ. Šta ćeš još poneti?” Urška će doći! Biće sve lakše s njom.

U njenu torbu za balet spakovale su nekoliko Urškihin omiljenih stvari i gurnule je pod krevet.

„Vidiš, ne brini, već sam se spakovala!”, zadovoljno je rekla Urška.

„Javiću ti kako da nas nađeš i sve to”, zagrlila je oduševljeno.

„Ali moja mama ne sme da sazna, inače mi neće dozvoliti...”, upozorila ju je Urška mrtva ozbiljna.

„Nikome nećemo reći kod kuće! Časna reč?” reče.

„Časna reč! Kunem se životom!”, dodala je Urška.

„Kad stigneš kod nas, možda tata može da te upiše u istu školu kao i mene...”

Ponovo su se zagrlile. Jako, najjače, kako bi jedna drugoj ulile hrabrost. U srcu su osećale težinu obećanja da ih ni selidba neće rastaviti.

Zato je, u čitavoj toj zbrci, zapamtila dve stvari: rastanak od Urške i trenutak kad se nervozno uhvatila za sedište u avionu i osetila kako joj srce lupa u grudima. Sad je stvarno. Postali su *mirganti*.

Mama i brat nisu razmenili ni reč tokom uzletanja. Već su se kod kuće žestoko posvađali zbog selidbe. Tresla se kuća od njihove svađe i lupanja vratima. Brat nije želeo da se odrekne devojke i medalja, a tata porodice. Tatina je bila zadnja. Brat je zamerio oboma, a na nju više nije obraćao pažnju.

Nakon sletanja na aerodromu nije mogla da se načudi ogromnom broju putnika. Visokih i niskih, mršavih i debelih, svih boja i oblika. Ispred sebe su na kolicima gurali prt-

ljag ili za sobom vukli uplakanu decu. Mama je mislila da u ogromnim koferima krijumčare slepe putnike. O njima im je učiteljica Karmen jednom čitala priču – samo što nisu bili sakriveni u koferima, već u trupu broda. Zvali su ih izbeglice.

Tatina firma im je iznajmila dvospratnu kuću od cigle, s belim prozorima i vratima. Kad je brat ugledao, samo se podrugljivo osmehnuo. Duge šiške su mu padale u oči. Gazio je po predugačkim pantalonama i čak ni po najvećoj kiši nije se razdvajao od svojih platnenih starki. Tata je počeo da ga zove baksuz.

„Nisam ja kriva što nemaš ni devojkicu ni medalju”, rekla mu je dok su birali sobe.

Umesto odgovora podmetnuo joj je nogu, ali se dočekala na dlanovima.

Već su joj nedostajali baka i deda. I škola i Urška koja se uzalud umiljavala mami da joj dozvoli da krene s njima u London. Nikome nije otkrila da će joj se Urška uskoro pridružiti. To mora da ostane njihova tajna.

Njena nova škola zvala se osnovna škola *North Tunbridge*.

„Nort Tunabridž...”, ponovila je glasno.

„Ne tuna, Tun... izgovara se Tanbridž...”, ispravio je tata. Objasnio joj je da će u osnovnu školu ići više od tri godine, zatim će je upisati u srednju školu, *secondary school*, koja u Engleskoj traje pet godina. Otrčala je u bratovu sobu i povikala kako bi nadjačala metal muziku: „Za tri godine i ja ću ići u srednju školu, kao ti!”

„Izlazi napolje!”, urlao je iz kreveta.

Ponovo je osetila miris smrdljivog dima. Kod kuće nikada nije palio cigarete, jer plivačima su korisna samo čista pluća. Ali ovde ga je zatekla sa cigaretom na otvorenom prozoru. I videla je gde u sobi krije paklicu.

„Od pušenja se umire!”, viknula je sa bezbedne udaljenosti. Nije se obazirao na nju. Kad mu je zapretila da će reći tati, sle-gao je ramenima: „A šta će da uradi? Poslaće me nazad kući?”

„Nisi više najbolji brat na svetu...”, prošaputala je pred za-tvorenim vratima sobe.

Škola je oblikom podsećala na crkvu u Kranju. Bila je sa-zidana od istih cigli kao nova kuća. Imala je bele prozore i nekoliko dozidanih delova. Urška i ona trčaće hodnicima sa iscrtanim zidovima. Zaključila je da će im se ovde svideti.

Početak je bio težak. Trebalo joj je vremena da se navi-kne na školsku uniformu i buku. Baki je pričala o ženama u crnim burkama pokrivenne glave, koje izdaleka podsećaju na crne vrane. U Londonu je bilo previše automobila, autobusa na sprat i taksija. Svuda su visile engleske zastavice, a trotoari su vrveli od ljudi kao u filmu o kometi koja padne na Zemlju. Bila je zima, a mnogi su nosili japanke i sandale. Baka nije mogla da veruje.

Gledala je zamotane žene i bradate muškarce u belim čar-šavima.

„Tata, ovo su migranti?”

„Vidim da si zbunjena od svega...”, primetio je tata mudro.

„Ako pobegneš, izbeglica si, ako si zbunjen, onda si zbu-njenica, pomislila je u sebi.”

U novoj školi teško se navikavala na učenike. Čak četiri de-vojčice su nosile maramu zbog Boga. Njihov Bog bio je drug-de, tamo gde je uvek vruće i gde ti sunce prži glavu. Mara-mom se zaštititi da ti ne prokuva mozak. Nisu je skidale ni na fizičkom niti u menzi, što joj se činilo nepristojnim. Doduše, dečaci nisu mogli da ih čupaju, što je bilo super.

Ubrzo je shvatila da sve koje nose marame nisu migrant-kinje. Neke su rođene u Londonu. Moraće još da istraži ovo sa maramom i Bogom. Baš bi bila fora da ona i Urška pokriju glave!

Školskim ocenama od A do E podsmevala se tiho, sakrivši osmeh rukom.

„Zašto ovde nemaju petice i kečeve?“, opet se pitala jednog večera za stolom.

Mama je tokom nedelje često naručivala hranu za poneti.

„Pa tata i ja smo ti već objasn...“, smejala se mama odsutno, pogleda uprtog u prazne tanjire na drugom kraju stola.

„Možda su jednostavno loši u matematici...“, pametovala je, baš kad se brat zateturao kroz vrata. Sav zgužvan, s pocepanim rukavom, rasečenom usnom i natečenim okom.

„Efi... fad... fadovoljna?“, iz usta mu je krenula krvava bala.

Lice mu se iskrivilo od besa i bola.

Mami je bilo potrebno nekoliko sekundi pre nego što je vrisnula: „ŠTA SE DESILO?“ Odgurnula je stolicu, koja se treskom prevrнула na pod. Pojurila je za njim i gore se začulo komešanje i mamino neumorno ponavljanje: „O moj bože, ko ti je to uradio? U policiju... Moraš u hitnu!“

Ustala je i tiho kao miš se iskrala iz kuhinje. Osluškivala je bratove nejasne odgovore. Zvučao je kao da su mu usta puna razbijenih zuba.

Na prstima se popela uz stepenice i približila se kupatilu.

„Molim te, daj da ti dezinfikujem...“, čula je molećivu mamu i otvaranje ormarića u kupatilu.

„Hofu kući...“

„Ššš, ne pričaj, krvariš...“, smirivala ga je mama. „Sačekaj, zatvori oko...“

Čula je kako teče voda u lavabo i onda je mama viknula:

„Tajo, dušo, donesi led! Brzo!“

Već je otrčala niz stepenice i povikala: „Odmah, mama!“

Zamotala je led u krpu i već je u tri skoka bila gore.

Na pragu kupatila skamenila se pri pogledu na krvavu odeću na podu. Krv je tekla niz ivicu lavaboa. Kapi su poprskale